

Spor'da Şiddet'in Ulaştığı Nokta; 17 Eylül 1967 Kayserispor-Sivasspor Karşılaşması

Erol İLHAN

Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Ankara

Özet

Bireysel ve toplumsal boyutta, korkutma, cezalandırma, sindirme, yaralama, öldürme, eziyet gibi çeşitli şekillerde görülebilen şiddet olayları, sportif alanlarda kendine uygun ortamlar bulmakta, özellikle futbol sahalarında/dışında yaşanan olaylar, ülkelerin en önemli güvenlik sorunlarından biri durumuna gelmektedir. Çıkarılan yasalar, artırılan cezalara rağmen futbol sahalarındaki şiddet olayları gün geçtikçe artmaktadır. Hatta taraftarların neden olduğu şiddet, ülke sınırlarını aşan, küresel bir sorun olarak yerini almaktadır.

Çalışmada; spor ve şiddet genel bahsinde en fazla verinin bulunduğu futbol branşı üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda, 17 Eylül 1967 tarihinde oynanan ve 40 kişinin öldüğü ve onlarca kişinin yaralandığı Kayserispor-Sivasspor futbol karşılaşması özelinde Türkiye'de sporda şiddetin ulaştığı nokta ortaya konulmaya çalışılacaktır. Futbol sahalarında başlayan şiddetin nasıl toplumsal bir sorun durumuna geldiği, dalga dalga yayıldığı, iki şehir insanının birbirinden nefret etmesine neden olduğu gösterilmeye çalışılacaktır.

Çalışma kapsamında, Kayseri ve Sivas illerinde yayınlanan, Kayseri "Ülker" ve Sivas "Haber" gazetelerinin haber içerikleri incelemeye tabi tutulacaktır. Şiddetin toplumsal kökenli sorunların dışavurumu biçiminde ortaya çıktığı varsayımından yola çıkarak her iki gazetenin haberleri yansıtma şekilleri ve kamuoylarına verdikleri mesajlar çözümlenmeye tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Şiddet, Futbol, Kayserispor, Sivasspor

The Stage that Violence in Sport has Attained; 17 September 1967 Kayserispor-Sivasspor match

Abstract

The violent incidents, can be seen in various individual and social dimensions such as intimidation, punishment, suppression, wounding, murdering, and torturing, find appropriate environment in sports arenas. Especially the events observed inside and outside of the football fields becoming one of the most important security issues of countries. Despite the enacted laws and increasing penalties, violence in football fields is increasing day after day. Furthermore, the violence caused by the fans, beyond the limits of the country, takes place as a global problem.

In this study; primary concern in the matter of sports and violence is football branch where the most data will be focused on. In this context, in the case of Kayserispor- Sivasspor football match which was played on 17 September in 1967 and 40 people were killed and dozens were wounded, the reached point of the violence in sport in Turkey will be presented. How the violence which started on Football fields has become a social problem, spreaded in the wave form, and caused hatred between two cities' people will be tried to be presented.

In this study, Kayseri "Ülker" and Sivas "Haber" newspapers news content will be subject to scrutiny which are published in the provinces of Kayseri and Sivas. By considering the hypothesis that violence emerges as the expression of the social originated problems, the news reflection patterns of each newspapers and their messages to public opinion will be subject to be resolved.

Key Words: Sport, Violence, Football, Kayserispor, Sivasspor

1. Giriş

Çalışmamızın konu başlığında geçen "sporda şiddetin ulaştığı nokta" ifadesinde yer alan şiddet kavramını; "karşı görüşte olanlara kaba kuvvet kullanımı" (TDK, 1998: 2093), yani isteyerek ve kasıtlı olarak bir başkasının bedenini yaralamaya, ona zarar vermeye yönelik güç kullanımı (Karadağ, İstanbul 2010: 19), insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik her türlü maddi ve manevi olumsuzluk (Ayan, 2006: 191-209) şeklinde anlamlandırdığımızı, Keane'nin, "birine ya da birilerine karşı, sonuç olarak onu engelleyecek ve rahatsız edecek veya kaba ve sert şekilde müdahale edecek veya saygısızlık ederek, onur kırıcı, küfrederek ve lekeleyecek, şekilde fiziksel güç kullanılması" şeklindeki tanımlamasının da araştırmamızın genel çerçevesini çizdiğini belirtmek isterim (Keane, 2012: 52-53).

Çalışmamızda ifadesini bulan diğer bir kavram olan "spor" açıklanırken ise barış, kardeşlik ve dostluk kavramlarına vurgu yapılır. Bunun en önemli sebeplerinden biri, bilinen en örgütlü spor karşılaşmaları olan olimpiyat oyunları ve oyunlar süresince uygulanan "ekecheiria" adı verilen Olimpiyat Barışı geleneği olsa gerektir. Sürekli savaş

durumunda bulunan Yunan site devletleri, Olimpiyatlara üç ay kala silah bırakır, özgür yurttaşları arasından en seçkin sporcuları seçer, Olimpiya'ya gönderirdi. Olimpiyat Barışı, olimpiyatlar sona erdikten sonra da, sporcuların site devletlerine güven içinde dönmelerine imkan verecek kadar uzatılırdı (Fişek, 1985:12-13).

Spor çoğu zaman çatışmanın, güç mücadelelerinin, siyasetin, milliyetçiliğin, ırkçılığın yaygınlaşmasında uygun ortam oluşturmuştur. Konumuz gereği, spor ve şiddet daha doğrusu en fazla verinin bulunduğu en popüler spor dalı olan futbol ve şiddet konusunu ele alacağız. Bu demek değildir ki, futbol ile şiddet birbirinden ayrılmaz iki unsurdur. Ancak çok sayıdaki örnek futbol sahalarının, şiddetin ortaya çıkmasında uygun ortam hazırladığını ortaya koymaktadır.

Son yüzyıl içinde futbol saha ve ortamlarında yaşanan çok sayıda şiddet olayı ve ölümlerle sonuçlanan vakalar, konu üzerinde çok sayıda çalışma ve tartışmanın yapılmasına neden olmuştur.

Yetkililerin sorumsuzluğu ve taraftarların taşkınlığına, dünyanın pek çok yerinde stadlardaki fiziki sorunlar ve güvenlik tedbirlerindeki yetersizlikler de eklenince yüzlerce

kişinin öldüğü, binlercesinin de yaralandığı facialar yaşanmıştır. Ve eldeki verilere göre bu şiddet olayları vuku bulmaya devam edecektir.

Basit güvenlik önlemleri ile sorun yaratmayacak ve herhangi bir kaybın yaşanmayacağı durumlarda, stad kapısının dışa değil içe açılması, tribünlere kapasitesinden daha fazla seyirci alınması, yeterli sayıda ve yoğun çıkışa uygun kapıların olmaması, stadda güvenliği sağlayacak ekiplerin iyi organize edilememesi sonucu, son yüzyılda çok sayıda stad faciası yaşanmıştır. Bu olayların yalnızca sıralanması bile sayfalar alabilmektedir. Çalışmayı sınırlayabilmek için son 50 yılda meydana gelen ve konumuz gereği yetersiz güvenlik önlemleri sonucu meydana gelen şiddet olaylarından önemli görülenler aktarılmaya çalışılacaktır.

24 Mayıs 1964'de Peru- Arjantin arasında oynanan olimpiyat eleme maçında, Perulu seyirciler hakemin golü vermediği iddiasıyla sahaya girdi. Çıkan olaylarda resmi kayıtlara göre 318 kişinin öldüğü ve 500 kişinin de yaralandığı ifade edilmektedir (Dever, 2010: 214).

17 Eylül 1967, Kayserispor ile Sivasspor arasında oynanan Türkiye İkinci Futbol Ligi mücadelesinde stadda çıkan olaylar sonucu çıkan izdihamda 40 futbolsever hayatını kaybetti, onlarca da yaralandı (Dever, 2010: 214). Çalışma kapsamında Türk Spor Tarihinin bu en üzücü karşılaşması ve sonrasında çıkan olaylar ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

25 Haziran 1969 tarihinde Kırıkkalespor ve Tarsus İdman Yurdu takımları arasında oynanan üçüncü lig karşılaşmasında çıkan olaylar sonucunda 4 kişi öldü, onlarca kişi de yaralandı (haber71.net, 2013).

23 Haziran 1968'de Arjantin'de River Plate ile Boca Juniors arasında oynanan maçın ilk devresinin ardından, stadi terk etmek isteyen taraftarlar kapıların kapalı olması üzerine rakip seyircilerin bulunduğu kapılara yöneldiler. İki grup arasında izdiham çıktı, sonuç, 74 ölü, 150 yaralı (ntvmsnbc.com, 2013).

Tarihe futbol savaşı olarak geçen olay ise Orta Amerika'da gerçekleşti. 1969 yılında komşu ülkeler Honduras ve El Salvador arasında bir savaş patlak verdi. Bu savaşa futbol savaşı adı verildi, çünkü yangını Tegucigalpa ve San Salvador statlarında çıkan kıvılcımlar başlatmıştı. 1970 Dünya Kupası elemelerinde çıkan kavgalarda çok sayıda ölüm ve yaralanmalar olmuştu. Ertesi hafta iki ülke karşılıklı olarak diplomatik ilişkileri kestiler. Honduras, kırsal kesimde çalışan 100 bin Salvadorluyu topraklarından çıkardı, bunun üzerine Salvador tankları Honduras sınırını geçmeye başladı. Bir hafta süren savaşta dört bin kişi öldü (Galeano, 2011: 200- 201).

İskoçya'da 1971 yılında Celtic ile Rangers takımları arasında oynanan maçta, İbrox Stadi'nin korkuluklarının çökmesi sonucu meydana gelen izdihamda 66 kişi hayatını kaybederken 140 kişi de yaralandı (Erkal, Güven, Ayan, 1998: 157).

Futbol literatüründe belki de en bilinen ve adından en çok söz edilen facia ise 29 Mayıs 1985'de Brüksel'de 39 kişinin ölümüne neden olan Heysel Stadi faciasıdır. Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası finali için Heysel Stadi'nda karşılaşan Liverpool ve Juventus kulüplerinin taraftarları tribünde olay çıkardı. İki taraftar grubunu birbirinden ayıran duvarın çökmesi sonucu 38 Juventus taraftarı ve bir Belçikalı öldü (Erkal, Güven, Ayan, 1998: 157).

İngiltere FA Kupası yarı finalinde, Liverpool ve Nottingham Forest takımları arasında 15 Nisan 1989'da

oynanan maç esnasında polis, dışarıda bulunan kalabalığı yatıştırmak amacıyla Hillsborough Stadi'nin kapılarını açtı. Zaten dolu olan stada kapasitesinin üstünde seyirci alınması sonucu çıkan kargaşada 95 taraftar ezilerek can verdi.

Guatemala ile Kosta Rika arasında 16 Ekim 1996'da oynanacak Dünya Kupası eleme maçı öncesinde tribünde oluşan panik ve olaylar nedeniyle 78 kişi öldü, çok sayıda kişi de yaralandı.

Güney Afrika liginin en eski ve en çok taraftara sahip Kaizer Chiefs ve Orlando Pirates takımları arasında 11 Nisan 2001'de oynanan karşılaşma sırasında tribünlerde izdiham yaşandı. Hakem 33'üncü dakikada maçı tatil etti. İzdihamda, stadyumun kapasitesinin üzerinde bilet satılmasının neden olduğu iddia edildi. 43 kişi hayatını kaybetti (ntvmsnbc.com, 2013).

Futbol tarihi, yukarıdaki örneklemelerin dışında, şiddetin sınırlarının nerelere varabileceğini gösteren, kendini koruma ve saldırı içgüdüsünün neden olduğu çok sayıda kitlesel kanlı olaya tanıklık etmiştir. Ancak futbol eşittir şiddet yanlısına da düşmemek gerekir. Futbolun taraftarlar arasındaki husumetlere son veren, ülkeler arasındaki diplomatik ilişkileri geliştiren, toplulukları kaynaştıran barışçı yönüne vurgu yapılabilecek çok sayıda örnek de verilebilir. Ancak konumuz gereği spor (futbol) ve şiddet konusunu ele aldığımız için, araştırma evrenini ve örneklemi futbol alanlarında yaşanan şiddet olayları oluşturmaktadır.

2. 17 Eylül 1967 Kayserispor-Sivasspor Karşılaşması

Türk Futbol Tarihi'nin en kanlı müsabakası olarak kayda geçen 40 kişinin öldüğü onlarca kişinin yaralandığı 17 Eylül 1967'deki Kayserispor-Sivasspor karşılaşmasının üzerinden 46 yıl geçmesine rağmen, olayın çıkış nedenleri konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bazı görüşler maçın hakeminin hatalı kararlarını ön plana çıkarırken, bazıları yetersiz güvenlik önlemlerine vurgu yapmaktadır. Kimine göre ise iki şehir arasındaki rekabet ve gelir farkı olayların ardındaki asıl sebeptir. Kapıların içeriye açılması, Kayserispor'un gol atması, daha önce oynanan Kayseri Havagücü - Sivas Sümerspor karşılaşmasında yaşanan olaylar tali sebeplerdir. İki şehir taraftarı da spor kültürüne haiz değildi. Bir stadyum içinde bir araya gelip, taşkınlık yapmadan, takımlarının maçını izleme alışkanlığına sahip değillerdi. Dönemin Sivasspor Başkanı Hüseyin Yıldırım'ın dediği gibi "Halk 2.Lig için hazır değildi!" (Dilek, ntvmsnbc.com, 2013). Futbol sahalarındaki rekabeti ve bu rekabetin getirdiği mücadeleyi varlıklarının en önemli sebebi sayabiliyorlardı. Takımlarının yenilmesi ile kendilerinin kaybetmelerini özdeşleştirip, hayatlarının merkezine oturtuyorlardı.

Kayserispor- Sivasspor arasında oynanan maça geçmeden önce iki kentten mevcut durumu ve olaylara zemin hazırladığı düşünülen gelişmelere bir göz atalım. Adnan Güllü'nün futbol ve toplum adlı makalesinde (bizimelbistan.com, 2012) iki kent hakkındaki değerlendirmesini aktaralım:

"Sivas, Cumhuriyet tarihi boyunca ihmal edilmiş illerden biriydi. O tarihe dek Sivas'a yapılan tek tük devlet yatırımdan en önemlisi 1939'da kurulan DDY Cer Atölyesi ile 1943'te açılan Sümerbank Çimento Fabrikası idi. Kayserililer Türkiye'nin her yerinde ticaret yaptıkları gibi, Sivas'ın ekonomisine de egemen konumdaydılar. Dolayısıyla Kayseri hızla modern bir kent haline gelirken, Türkiye'nin üçüncü büyük yüzölçümüne sahip Sivas, az gelişmiş bir taşra kasabası havasındaydı ve Türkiye'nin en çok göç veren ili

haline gelmişti. Bu durum kendilerine taktıkları 'Yiğidolar' lakabından başka servetleri olmayan Sivashlıların gururunu incitiyordu."

Yukarıdaki alıntıda da ifadesini bulduğu gibi, 1940'lardan sonra Sivas'ta ticaret büyük ölçüde Kayserili tüccarların elindeydi. Bu tablo Sivashlılar tarafından pek hoş görülmemekte, Kayseri kentiyle rekabet edebilecek hususlar bulunmaya çalışılmaktaydı. Çıkan tribün olaylarında bu faktörün de göz ardı edilmemesi gerektiği çok sayıda kaynakta ifade edilmektedir (Dever, 2010: 214), (vliegendederlander.blogspot.com, 2012).

Bu ortamda, devletin kulüpleşme politikası sonucu teşvik çalışmaları, 1965 yılında Türkiye İkinci Futbol Ligi'nin kurulmasına ve Anadolu'nun her şehrinde futbol takımlarının hızla yayılmasına yol açtı. Kulüpleşme hareketinden Anadolu'nun iki önemli kenti Kayseri ve Sivas'ta etkilendi. 1966 yılında Kayserispor, 1967 sezonunda da Sivasspor 2. Lig'deki yerini aldı. Olumlu karşılanabilecek kulüpleşme hareketi gelişmekte olan Türkiye'de rekabet halinde bulunan şehirlerin takımlarında umulmadık sürüşmelere de neden oldu (Koçöz, caginpolisi.com, 2013).

İki şehrin daha önce oynadığı amatör küme karşılaşmalarında da ufak tefek olaylar çıkmıştı. 10 Eylül 1967 tarihinde Kayseri Havagücü-Sivas Dört Eylül takımları arasında oynanan karşılaşma adeta bu maç öncesi yaşanabileceklerin göstergesi gibiydi. Karşılaşma oldukça gergin ve sert bir atmosferde geçiyor ve çıkan olaylarda yaralananlar oluyordu (Dilek, ntvmsnbc.com, 2013). Futbol Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar yayılırken, bu hızlı ilerlemeye cevap verecek güvenlik tedbirleri, taraftarın spora bakış açısı ve spor politikası istenilen düzeyde gelişme göstermiyordu.

Futbol takımları üzerinden üstünlük mücadelesi veren Kayseri ve Sivas kentleri, biz ve onlar ayrımını net bir şekilde ortaya koyuyor, takımları aracılığıyla birlikteliği sağlarken, ötekileştirmenin tuzağına düşüyordu. Kentsel ve bölgesel rekabet futbol sahalarına yansıyor. Stadyumlardaki karşılaşmalar bir futbol maçından çok iki kent arasındaki savaşın sembolik bir göstergesi durumuna geliyordu.

Karşılaşmanın oynanacağı günle ilgili olarak; 5000 kadar Sivashlı taraftarın 40 otobüs, 20 minibüs ve trenle şehre geldiği ifade edilmektedir. Günün asayiş kayıtlarına göre şehirde ufak çaplı kavgalar olur düzeni bozduğu ifade edilen 6 Sivashlı taraftar gözaltına alınır. Bu olayların da etkisiyle polis, stada giren Kayserili ve Sivashlı taraftarlar üzerinde aramalar yapar fakat kayda değer bir şey bulamaz. Maçtan sonra en çok tartışılacak konulardan birisi olacak bu durum emniyetin önemli hatalarından biri olarak gösterilir. Stadyumu dolduran 21 bin kişi tezahüratlarla takımlarına destek olurlar. Maçın 20. dakikasına gelindiğinde Kayserispor forveti Küçük Oktay'ın attığı gol olayları tetikler (Hürriyet, 18 Eylül 1967), (vliegendederlander.blogspot.com, 2012). Bu gol sonrası Kayseri taraftarlarının aşırı sevinç gösterisinin Sivashlı taraftarları kızdırdığı, atılan taşlar sonucu taraftarın kendini kaybettiği, galeyana geldiği belirtilmektedir. Kitle psikolojisinde, karşı tarafın eylemine gösterilen misliyle karşılık verme dürtüsü bu maçta da tüm ilköğleğiyle ortaya çıkmıştır.

Sivashlı taraftarların gol sonrası tepkisine ve saldırısına, stada çoğunluğa sahip Kayserililer şiddetle karşılık verdiler. Günümüzde de örnekleri görüldüğü gibi o gün de taraftar ellerine geçirdikleri her şeyi(taş, sopa vb.) birbirlerine atmaya

başlarlar. Bunun üzerine stada azınlıkta bulunan Sivashlı taraftarlar çıkış kapısına doğru yüklenirler. Güvenlik görevlilerinin kapıları açma konusunda tereddüdü, Sivashlı taraftarların kapıya yüklenmesi ve kapıların dışarı değil içeri doğru açıldığı gerçeğiyle birleşince, ezilme ve boğulma sonucu 40 kişi ölür, onlarca kişi de yaralanır. (Hürriyet, Milliyet, Vatan, Akşam Gazeteleri, 18, 19 Eylül 1967).

Güllü, sonrasını şöyle anlatıyor: *"Ancak, stadyumdan sağ çıkmayı başaran Sivashlılar da boş durmadılar ve stadın etrafındaki Kayseri plakalı araçları ateşe verdiler. Olayların Sivas'a abartılarak ulaştırılmasıyla (öyle ki Kayseri'ye giden beş bin taraftarın da öldürüldüğü, Kayserililerin Sivashlıların kellesiyle top oynadığı bile söylenmişti) bu sefer Sivas'ta Kayserili avı başladı. Kayserili tüccarların pasturma, sucuk, şekerleme-helva, tatlı, kumaş-giysi dükkânları yağmalandı. Kayserili diye bilinenlerin evleri basıldı. Sahibi Kayserili olan Büyük Belediye Otelinin yatakları caddeye atılıp yakıldı. Polisler Sivashlı hemşerilerinin tepkisini çekmek için olayları izlemekle yetinince yağma ve tahrip devam etti. Olayları ancak Malatya, Tokat ve Erzincan'dan getirilen askeri birlikler bastırabildi. Olayların ardından pek çok Kayserili Sivas'tan göçtü"* (Güllü, bizimelbistan.com, 2012).

Olayların nasıl çıktığı, kim tarafından başlatıldığı, kimin haklı olduğu, bakış açısına göre değişim gösterebilir. Bu çalışmanın amacı kimin suçlu olduğunu ortaya koymak değildir. Sonuç olarak, onlarca kişinin öldüğü ve yaralandığı, iki şehir arasında husumetin yıllarca devam ettiği bir toplumsal olayla karşı karşıyayız.

O maçta forma giyen Sivassporlu oyunculardan Yusuf Ziya Söyler ise Sivas'a döndüklerindeki durumu şu sözlerle anlatıyor: *"Halk sokaklarda bizi bekliyordu. Kimi oğlunu soruyordu kimi kardeşini. Bir yandan bizi suçlar gibiydiler. İki üç gün sokağa çıkamadık. Sonra bütün futbolcular kentten ayrıldık. Bir hafta sonra geri döndük. İlk idmanımızda ağaçlara kadar seyirci doluydu. Korkunç bir tezahürat vardı. Olayların nedeni cahillik bence. Yazık bir sürü insan öldü!"* (Dilek, ntvmsnbc.com, 2013).

Söyler'in son cümlesinde de ifade ettiği gibi olayların en büyük nedeni cahillikti. Yani spor kültürünün olmaması, sporun bir mücadele, eğlence aracı olduğu, mutlaka yenilen bir taraf olacağı, kazanmak kadar kaybetmenin de doğal karşılanması gerçeğini görememek, her zaman haklı olduğunu düşünme yanılgısıydı.

Bu yanılgı yalnızca taraftarlara özgü bir durum değildi, sporcular, yöneticiler, spor adamları için de geçerliydi. Güvenlik güçlerinin başında bulunan kişiler ise kitle psikolojisi konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan ya da bu psikolojinin ortaya çıkarabileceği sonuçları görmekten uzak kişilerdi. Topluluğun bir araya geldiği, stadyum, spor salonu gibi alanları inşa eden ve ettirenler ise, kalabalık taraftarın çıkışına uygun kapıları dizayn edecek ileri görüşe ve panik durumunda kapıların içeri değil dışarıya açılması gerektiği gibi basit bir gerçeği görebilecek vizyona sahip değillerdi.

Devletin hantal yapısından kaynaklanan, Garnizon Komutanına ancak Vali talimat verebilir kuralı, olayların çıkışında vali yardımcısının olaylara müdahale isteğini boşa çıkarıyordu. Devlet yapılanması inisiyatif kullanmaya izin vermediği gibi, güvenlik güçleri (askeri) vali dışında kendilerinden istenilen desteğe duyarsız kalabiliyordu. Sonuç iki kent arasında yıllarca süren düşmanlık ve geri getirilemeyecek maddi ve manevi kayıplar.

Bu tarihten sonra tüm stadyumlarda kapıların dışarı doğru açılması sağlandı. Maçla ilgili olarak Kayserispor ile

Sivasspor'un hükmen 3-0 mağlup sayılması ve Kayserispor'a 10 maç saha kapatma cezası verilmesi kararlaştırıldı (Baynal, 2007: 24).

3. Materyal ve Yöntem

Çalışmada; spor ve şiddet genel bahsinde, en fazla verinin bulunduğu futbol branşı üzerinde duruldu. Bu bağlamda, 17 Eylül 1967 tarihinde oynanan ve 40 kişinin öldüğü ve onlarca kişinin yaralandığı Kayserispor-Sivasspor futbol karşılaşması özelinde Türkiye'de sporda şiddetin ulaştığı nokta betimleyici bir anlayışla ortaya konulmaya çalışıldı.

Çalışma kapsamında, Kayseri ve Sivas İllerinde yayınlanan, Kayseri "Ülker" ve Sivas "Haber" gazetelerinin 18 Eylül - 31 Aralık 1967 tarihleri arasındaki sayılarının haber içerikleri incelemeye tabi tutuldu. Şiddetin toplumsal kökenli sorunların dışavurumu biçiminde ortaya çıktığı varsayımından yola çıkarak, her iki gazetenin haberleri yansıtma şekilleri ve kamuoylarına verdikleri mesajlar çözümlemeye tabi tutuldu.

4. Bulgular

Sivas "Haber" Gazetesi

Sivas "Haber" Gazetesi o dönemde Pazartesi hariç haftanın 6 günü 4 sayfa çıkan ve Sivas'ın en etkili yerel gazetesi. Olaylar 17 Eylül 1967 Pazar günü gerçekleştiği için Pazartesi günü gazete yayınlanmamış. Kırmızı "Haber" logosu ile dikkati çeken gazete 26 Eylül tarihine kadar siyah logo ile çıkmış.

Gazete 19 Eylül 1967 Salı günü yayınlanan sayısında, "Kaatil Şehir: Kayseri" sürmanşeti ile okuyucularına ulaştı. Sivas Haber gazetesi 38 Sivaslı'nın Kayseri'de ölümü karşısında, tümleyici bir anlayışla Kayseri kentini sorumlu tutuyor ve adeta haykıran bir üslupla tüm şehri katil ilan ediyordu.

Gazetenin Türk Kamuoyuna seslenerek Sivas gençliği adına yayınladığı bildiri de bu üslup dikkat çekiyor. Bildiri de olayların nasıl geliştiği izah edilirken Kayseri Vali ve Emniyet Müdürünün olaylara gerekli ilgiyi göstermedikleri vurgusu yapılıyor.

Bildiri de; hakemin yanlış kararlarının olayların çıkmasında etkili olduğu, Sivaslı seyircilerin bulunduğu tribünlere taş, şişe, inşaat demiri ve beton parçaları atıldığı, kendilerini müdafaa edemedikleri için tribünün kapısına hücum ettikleri ve polis tarafından kapatılan ve açılmasına müsaade edilmeyen kapı aralığında havasızlıktan boğuldukları ifade edilmiştir.

Bildiri de dikkati çeken bir diğer husus ise duyular ve abartılı anlatımların etkisinin ön planda olmasıdır. "İki taraftan hücum eden Kayserililerden başka, sahanın etrafındaki tel örgüleri de deviren Kayserililer üçüncü yönden hücumu geçmişlerdir. Sivaslıların çoğu aldıkları taş ve bıçak yaralarıyla can vermişlerdir. Bu esnada katliama daha fazla tahammül edemeyen bir polis memuru kapıları açtırmayan bir komiseri vurmuştur. Daha sonra şehir içinde yer yer devam eden kavgalarda Sivaslılar en vahşi metodlarla öldürülmüşlerdir. Telle boğulan üniversiteli bir genç, direğe bağlı bulunmuş, diğer bir Sivaslı gençte kravatu sıkılmış bir şekilde halk tarafından yollarda sürüklenmeye ve babasının üzerine kapanıp ağlayan çocuğun başını taşla ezerek onu da babasının cesedi üzerinde hunharca öldürmüşlerdir."

Bildiri de; meydana gelen olayların yegâne sorumlusu olarak, Kayseri Valisi, Emniyet Müdürü ve Kayseri Halkı

görülmüş, emniyet tedbirlerinin yetersizliğinden bahsedilmiştir.

"Olaylardan sonra ölümlerin tekmelenmesi, başlarının taşlarla ezilmesi, hastanelere yaralıların taşınmasına mani olunması, Sivas plakalı vasıtaların tahrip edilmesi ve davul zurna çalarak, yaptıkları katliamı kutlamaları biz Sivaslıların bundan böyle Kayseriyi katil şehir, bütün Kayseri Halkı, Valisi ve Emniyet Müdürünü katil ilan etmesine yeter de artar bile..."

Bu bildiri aslında daha sonra çıkacak olayların bir göstergesiydi. Genelleyici bir ifade ile tüm Kayseri Halkı Valisi'nden Emniyet Müdürüne katil ilan ediliyordu. Anadolu'da katile karşı yapılması gerekenlerde açıldı.

Manşette ise "Kayseri'de 38 Şehit Verdik, Bir O Kadar Yaralı Verdik", "Olaylara İdareciler Sebep Olmuş" başlıkları dikkat çekmekteydi.

Haberde, emniyet müdürünün gerekli tedbirleri almadığı ifade edilerek, sahada görevli 10 polis memurunun 20 bin kişiyi nasıl kontrol edeceği sorusu soruluyor ve ciddi iddialarda bulunuluyordu. "...Sivaslıların takımlarına yaptığı tezahürat üzerine yirmi bin Kayserili taş ve sopalarla hücum ederek gözlerimizin önünde hiçbir mantığın kabul etmediği bir şekilde öldürülmüşlerdir. Taş ve sopaların arasında kalan Sivaslılar dışarı kaçmak istemişler, bu sırada iki polis kapıları kapayarak Sivaslıların dışarı çıkmasını engellemiş, panığe kapılan Sivaslılar tuvaletlere sığınmışlar, ancak havasız kalan çok sayıda Sivaslı ölmüştür. Olay sırasında bir polis 2 hemşehrimizi gözlerimizin önünde insafsızca öldürmüş, tabancasını tekrar Sivaslılara çevirerek hırsını almak için tabancayı boşaltmıştır."

Haberde Kayseri muhabirlerinin İstanbul gazetelerine yalan haber verdiği, olayın suçlusu olarak Sivaslıları gösterdiği ifade edilmiştir. Şehre gelen İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın tepki topladığı, Hürriyet ve Son Havadis Gazetesi'nin de, tek taraflı haber verdiği gerekçesiyle yakıldığına vurgu yapılmış.

Gazete, Kayserilileri yabancı düşmandan farksız gördüğünü şu sözlerle ifade ediyor. "Türkiye topraklarında yaşayan insanlar birbirinin kardeşidir, düşmanı değil. Ama Kayserililer bu yabancı düşmandan farksızdı. Bizleri vururken, onların Türklüğünden şüphe ediyoruz. Hiçbir Kayserili çıkmakta ben Türküm diyemez, dese dahi yaptıkları hareket bizim kaybettiklerimizi geri getiremez. Bundan böyle Kayserilileri Türk toprakları içinde yaşayan casus olarak tanıyacağız." Yukarıda ifadesini bulan cümleler, olayın kızgınlığıyla Sivaslıların bilinçaltında Kayseri'ye bakış açılarını da göstermektedir.

Bir başka başlıkta ise şehirdeki halkın galeyana geldiği, Kayserililere ait 15 dükkân ve ev ile bir otelin tahrip edildiği, eşyaların yakıldığı belirtiliyor. Şehrin tanınmış avukatlarından Ali Yeke, halkı itidalli davranmaya davet edince, linç edilmek isteniyor ve yaralı bir şekilde güçlkle kurtarılıyor. Bu arada Kayserililerin çoğu Sivas'tan kaçıyor.

Gazeteye göre, "Kayseri'de meydana gelen olaylarda çok sayıda ölü ve yaralı verilmesinden dolayı Sivas halkı galeyana gelerek, şehirde Kayserililere ait ne kadar dükkân ve ev varsa tahrip etmiştir. Bu olaylar sırasında 17 kişi nezarete alınmış, ardından halk hükümet binasına hücum ederek nezarete alınan 17 kişinin serbest bırakılmasını istemiş, aksi halde vilayette bulunan Faruk Sükan'ı Ankara'ya bırakmayacaklarını söylemişlerdir."

19 Eylül'deki Haber Gazetesine baktığımızda, Kayseri'deki olayların şehirde şok etkisi yarattığı, ardarda

gelen ve ölü sayısı ile ilgili tutarsız bilgilerin halk üzerinde olumsuz etki uyandırdığı, derin üzüntü ile birleşen kızgınlığın her şeyi yakıp yıkacak boyutta olduğunu gösteriyor.

20 Eylül 1967 Çarşamba günlü Haber gazetesi ise “Onbinlerce Sivaslı Gözyaşları İçinde”, “38 Şehidini Toprağa Verdi” sürmanşeti ile çıktı. “Mahalli Matem Yüzünden Esnaflar Dükkânlarını Kapadılar” manşeti de dikkati çekmektedir. Cenazelerin uçakla Kayseri’den getirildiği, büyük bir törenle on binlerce Sivaslının gözyaşları içinde toprağa verildiği belirtilmiş. Şehirde yas ilan edildiği, esnafın iki günden bu yana dükkânlarını kapalı tuttuğu, resmi dairelerin de işe ara verdiği ifade edilmiş.

Sivas’ta üniversite gençliğinin bildiri yayınlayarak olayları kınamasına da yer verilmiş, bir gün önceki bildiriye andıran bir tarzda “Kayseri halkını lanetle Türk kamuoyuna teşhir ederken onları asla affetmeyererek kaatiller olarak daima nefretle anacağız.” ifadesi kullanılmıştır.

Gazete haberine göre, Sivas Senatör ve milletvekilleri hükümete muhtıra verdiler. Ve Kayseri’deki olaylardan ilin yöneticilerini sorumlu tuttular.

Gazetede yer bulan diğer haber başlıkları ise “Yaralılarımızda Kayseri’den Geldi”, “Şarkışlada da Halk Dün Gösteri Yaptı” “Kayseride 9 Kişi Nezarete Alındı”, “Dünkü Törende Bayılanlar Oldu” , “Demiryol Fabrikası Çalışmadı” şeklindeydi.

Gazete, 21 Eylül Perşembe günü ise, “Şehitlerimiz 41’e Yükseldi”, “Yaralı Gelen Bir Öğrenci Dün Öldü”, “Hastanede Sahibi Çıkmayan Hüviyeti Meçhul Bir Ceset Var” başlıklarıyla çıkıyordu.

“Kanlı maçta 38 yiğidosunu kaybeden Sivaslılar dün bu kurbanlarına bir yenisini eklemenin derin acısını duymuşlardır. Şehirdeki matem havası devam etmektedir.” ifadeleri şehirdeki hakim havayı açıklamaktadır. Gazete olaylarda ölen ve Kayserili olduğu belirtilen 2 kişinin de Sivaslı çıktığını iddia etmektedir.

İçişleri Bakanı Faruk Sükan’ın “Hükümet Yaraları Saracak” açıklaması, “Sivas Köylüleri Bildiri Yayınladı”, “Şehirde Yağmacılık Yapan 18 Kişi Nezarete Alındı”, “Vali ve Sivaslı Gençler TRT’yi Tahrikçilikle Suçladı”, “Kayseride Tutuklu Olan 9 Kişi Bırakıldı” gazetesinin sayfalarında yerini bulan haberlerdendi.

22 Eylül 1967 tarihinde yayınlanan Sivas Haber Gazetesi’nde, Kayserili İdareciler’in suçlu görüldüğü, Kayseri Valisi Nazım Üner ve Emniyet Müdürünün görevlerinden alınarak bakanlık emrine bağlandıkları manşete çekilmiştir.

Şehirde ilkokul öğrencilerinin de harekete geçerek bir Kayserilinin oturduğu evi taşladıkları ile ilgili haber olayların ulaştığı boyutu göstermesi açısından önemli görülmektedir.

Sivas Senatör ve milletvekillerinin olaylı maç sonrası savcılığın “tamamı panik sırasında ezilerek öldüler” şeklindeki raporuna itiraz ettikleri de gazetesinin sınırlarında yer bulmuş.

Gazete’nin spor sayfasında ise halkın müessif olayların etkisiyle federasyonu da protesto ettiği haberi ön plana çıkarılmış. Belediye ve Sivasspor Başkanı Ahmet Durakoğlu ise verdiği demeçte; bazı gazetelerde Kayserili seyircilerin masum, ölenlerin ise mahkûm gibi aksettirilmesine tepkisini dile getirmiş ve olayların nasıl geliştiğini anlatmıştır.

23 Eylül 1967 tarihinde gazete, “Ölü Sayımız 42’ye Çıktı” manşetiyle çıkarken, diğer başlıklarda “Esnaflar Şehitler İçin Dün Mevlüt Okuttu”, “Vali ve Belediye Başkanı Cumhuriyet Gazetesini Yalanladılar”, “Arabalar Kayseri

Plakasını Değiştiriyor” “Ölenlerin Ailesine Yardım Yapılıyor” ifadeleri dikkat çekiyordu.

Özellikle “Arabalar Kayseri Plakasını Değiştiriyor” haberi, şehirde Kayseri ve Kayserilileri hatırlatan her şeye karşı tepkiyi ortaya koymaktadır. Spor sayfasında ise “Uğruna Ölen 42 Yigidonun Aziz Hatırası İçin Sivasspor Yaşamalı, Güçlenmelidir” başlığı görülmektedir.

24 Eylül 1967’de gazetede; “İki Şehidi Daha Toprağa Verdik”, “Ölü Sayısı 42’ye Çıktı”, “Tören Çok Hazin Oldu”, “İtalyan TV’leri Geldi- Kayseri Olaylarının Canlı Şahitlerini Dinleyerek TV’na Alacak”, “Şarkışla’da Halk Sokağa Döküldü”, “Gürün’de Bir Kayseri Arabası Taşlandı” haberleri ön plana çıkmaktadır.

26 Eylül 1967 tarihli Haber Gazetesinde, “Kayseri’de Ölenlerin Ailelerine Tazminat Verilmesi İsteniyor”, “Bazı Parlamenterler Tazminat için Kanun Teklifi Hazırlıyor”, haberlerinin yanı sıra “Kayserililer Kardeşlik Talebinde Bulundu” başlığı dikkat çekmektedir. Bu haberde, 7 bin Kayserili’nin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’a bir telgraf çekerek Sivaslıları dostluğa davet ettikleri ifade edilmiş, Telgrafta; “Hadiselerde suçlu değiliz, Sivaslı kardeşlerimizin çoğu bunu bildiği halde, Sivas’taki masum hemşehrilerimizin ev ve ticarethaneleri tahrip edilmektedir. Hepimiz din kardeşiz, aynı vatan evlatlarıyız. Her şeye rağmen biz Sivaslılara kızgın değiliz. Bir panik neticesi kendi kendilerinin ölümüne sebep olan kardeşlerimizin matemindedir. Aramızda bulunan Sivaslıları tahrik yerine telkin ediyoruz. Sivaslı kardeşlerimizi dostluğa ve kardeşçe çözüme davet ediyoruz” denilmektedir.

“Toplum Polisleri Gitti” haberi şehirde yavaş yavaş normalleşme belirtilerini ortaya koyuyor, ancak “Hürriyet ve Akşam Okunmuyor” başlığı bu gazetelere tepkinin devam ettiğini gösteriyor.

27 Eylül 1967 tarihli gazetede ise “Kızılay Kayseri’de Şehit Olanların Ailesine Yiyecek Yardımı Yapıyor”, “İlk Yardım Bazı Şehit Ailelerine Tevzii Edildi”, “Sivasspor’a Bütün Sivas Halkının Yardımı Gerekliyor” başlıkları dikkat çekiyor. Sivas Haber Gazetesi’nin manşet ve haberlerinde ilk günlerdeki nefret dalgasının azalmaya, gazetesinin daha itidalli yayın yapmaya başladığı görülmektedir.

28 Eylül 1967 tarihinde gazete manşete, “CHP Sükan Hakkında Gensoru Açılmasını İstedi- Olaylar Görüne Görüne Gelmiş Tertibat Alınmamış” ifadelerini çıkarmış. Olayların ardından 11 gün geçmiş ve sorumluların cezalandırılması isteniyor.

29 Eylül 1967 tarihli Haber Gazetesinde iki kent arasındaki husumetin azaltılması için çalışmalar yapıldığını görmekteyiz. Gazete manşetine bu olayı taşımış: “Sivas-Kayseri Arasında Gerginlik Olmaması İçin Belediyede Kayserililerle Kardeş Toplantısı Yapıldı”

Gazetede ayrıca “Sivas Kayseri Karayolu Trafiğe Açıldı” başlığı dikkati çekmektedir. Kayseri Valiliği ile yapılan görüşmelerde Sivas plakalı bütün vasıtaların eskiden olduğu gibi Kayseri’ye serbestçe girip iş ve güçlerini görebileceklerinin teminat altına alındığı bildirilmiştir. Kayserililerin Sivas’a girmeleri ile ilgili bir düzenlemeden bahsedilmemektedir.

30 Eylül 1967 tarihli gazetede, her şehidin ailesine 100 bin lira tazminat ödenmesi ile ilgili kanun teklifi verildiği ifade edilmiş.

Sivas Haber’de 30 Eylül - 3 Ekim arasında konuyla ilgili herhangi bir habere rastlayamıyoruz. 3 Ekim tarihli gazete ise “Bir Kayserili Kanlı Maç Olayının İç Yüzünü Açıklıyor”,

“Biz Kayserililer Suçluyuz” manşeti ile çıkıyor. Gazetenin spor sayfasında ise Sivasspor’un Trabzonspor ile oynayacağı maça siyah forma ile çıkacağını altı çizilmiş.

12 Ekim tarihli gazetede “CHP’liler Sivaslılara Başsağlığı Diledi” haberi dışında konuyla ilgili yazıya rastlanmazken, ülke gündemi ile ilgili haberlerin gazetede ağırlığı oluşturmaya başladığı görülmektedir.

14 Ekim ‘de “Kayseri Kapının Adı Değiştirildi” başlıklı haberde, Kayseri Kapı mahallesinin adının Eski Sivas Valilerinden Halil Rifat Paşa olarak değiştirildiği belirtilmiş. Haberden de anlaşılacağı gibi Kayseri’yi ve Kayseri halkını hatırlatacak her şey silinmeye çalışılıyor. Ayrıca Belediye Meclisinin, “Kayseri’de Hayatını Kaybeden Seyirciler için Kitabe Yazdıracağı” haberi üstteki yazıyı tamamlayıcı niteliktedir.

15 Ekim 1967 tarihli gazetede ise Sivas Ticaret ve Sanayi Odası’nda, Vali Vefik Kitapçığı’nın başkanlığında Kayseri olayları ile ilgili bir toplantı yapıldığı, toplantıya Belediye Başkanı Ahmet Durakoğlu, Emniyet Müdürü Cemal Koray, Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Şükrü Günhan, işçi temsilcileri ve tüccarların katıldığı ifade edilmiş.

Toplantıda; “58 plakalı vasıtalar bu günden itibaren Kayseriye gidebilecek ama Kayseri’den de buraya Kayseri plakalı vasıta gelse durum nasıl olur” şeklindeki soruya cevap veren Kasaplar Cemiyeti Başkanı Yusuf Yarış, “Kayserili arabalar Sivas’a gelirse hadise çıkar. Çünkü bizim verdiğimiz 42 cenazeye karşılık Kayserililerden hiçbir ölü ve yaralı mevcut değil. Hatta Sivas’ta tutuklananlar olduğu halde Kayseride bir tek tutuklu yok. Bu durumda bütün Sivaslıyı üzmeğe, acılarını acı katmaktadır. Bu yüzden Kayseri plakalı arabaların Sivasına gelmesi neticesinde kötü durumlar meydana çıkabilir” demiştir.

Yukarıdaki açıklamada da görüldüğü gibi, Kayseri’de halk günlük rutinlerine dönerken, Sivaslılar halen olayın etkisiyle Kayserili plakalı araçların şehre girmesine tahammül gösterememektedir.

19 Ekim 1967’de “Belediyede Ulaştırma Bakanı ile toplantı yapıldı”, “Bakan Sivaslılara başsağlığı diledi, dileklere cevap verdi” haberleri görülmektedir. Ulaştırma Bakanı Sadettin Bilgiç, “Burada olmuş bitmiş bir olayın mütealasını yapacak değilim. Devlet olarak, iki kardeş şehrin eskiden olduğu gibi şimdide kardeşçe yaşamaları, olanları unutmaları en büyük arzumuzdur.” şeklinde konuşuyor. Bu haberin ardından Bakanın da vurguladığı gibi 1967 Aralık ayının sonuna kadar herhangi bir habere rastlanmıyor ve gazete konuyla ilgili haber vermeyi bırakıyor.

5. Ülker Gazetesi

Kayseri’nin en önemli yerel gazetesi Ülker, olayların yaşandığı dönemde Pazar günleri hariç haftanın her günü okuyucuları ile buluşan 4 sayfa ve 25 kuruşa satılan bir gazete.

Gazete 18 Eylül 1967 Pazartesi günü, “40 Ölü, 60 Yaralı Var” 8 sütunluk manşetiyle çıkmış. Manşet üstü başlıkta ise “Kayserispor-Sivas Maçında Kanlı Olaylar Cereyan Etti” ifadesi kullanılmış. Altında ise “Paniğe Kapılan Sivaslı Seyirciler Açık Tribün Kapısında Birbirlerine Girdi” başlığı dikkat çekiyor.

Gazete olayların gelişimini anlatırken, “Kayserispor ile Sivas takımları arasında dün şehir stadında oynanan İkinci Türkiye Ligi maçında müessif olaylar cereyan etmiş, Türk ve Dünya futbol tarihinde ilk defa 39 kişi ölmüş, 52 kişi yaralanmıştır. Müessif olaylar genellikle Sivas’dan

Kayseri’ye maç seyretmek için gelen 6 bine yakın seyircinin aşırı taşkınlığı ve işi çığırından çıkarması yüzünden meydana gelmiş bunun neticesi olarak yine Sivaslı seyirciler arasında doğan panik insan kaybının bu kadar yüksek olmasına yol açmıştır.”

Kayseri Ülker Gazetesi olayların çıkış sebebini Sivaslı seyircilerin taşkınlığına bağlıyor ve Kayserili seyircilerin olaylardaki etkisinin oldukça az olduğunu altını çiziyor. “... Her iki takımın normal ölçüler içerisinde çıktığı sahada Kayserispor’dan 20. dakikada ve K. Oktay’ın attığı gölü hazmedemeyen Sivassporlu taraftarlar Kapalı Spor Salonu yanındaki ve kale arkasındaki ekserisi çocuk olan Kayserispor taraftarlarını taş yağmuruna tutmuşlardır.”

Gazete özetle, Sivaslı seyircilerin taşları kese kâğıtları içerisinde stada soktuğunu, Kayserili seyircilerin üzerine fırlattığını, Sivaslılardan gelen taşları toplayan Kayserililerin de karşılık verdiğini, bunun üzerine Sivaslı seyircilerin stadi terketmeye çalıştıkları, çıkan panik nedeniyle kapılara hücum ettikleri ve birbirlerini ezerek can verdiklerini söylemektedir.

Haberin devamında “... Sivaslıların hem saha dışından hem de içinden attığı taşlardan korunmak isteyen kale arkasındaki seyirciler tel örgü barikatlar üzerine süklüm süklüm dökülmeğe başlamışlardır. Bu arada 4 Kayserilinin ezilmek ya da havasız kalmak suretiyle öldüğü tespit edilmiştir. Polis ve jandarma birliklerinin zamanında tedbir almaması, olayları önlemede yetersiz kalışı kısa zamanda olayların gelişmesine yol açmış, canını kurtaran Sivaslılarla Kayserililer dışarıda da ikinci bir taş muharebesine başlamışlardır. Kendi arabalarını şehir dışına parkeden Sivaslıların Kayseri’ye ait 100’e yakın otomobilinde camlarını kırıp çeşitli yerlerinde hasar meydana getirmişlerdir. Geç vakitlere kadar devam eden olaylar bir türlü durulmak bilmemiş askeri vasıtalarla, sağlık kuruluşlarına ait ambulanslar ve hususi otomobiller hastanelere durmadan yaralı ve ölü taşınmışlardır. Gece saat 24’e kadar 39 ölüden sadece 24’ünün hüviyeti tespit edilebilmiştir. 52 yaralıdan 6’sının durumu endişe vericidir.”

Gazete ayrıca “Müessif Olaylar Üzerine: İçişleri Bakanı Sükan ile Sağlık Bakanı Özkan dün gece şehrimize geldi” ve “Demirel’in de bu gece geleceği söyleniyor” haberlerine ilk sayfada yer vermiştir.

18 Eylül 1967 Pazartesi günü çıkan gazetenin ana sayfasında, karşılaşmada çıkan olaylar sayfanın 3’te biri oranında manşetten verilirken, “Son Savaşta Araplar 430, İsrail ise 40 Uçak Kaybeti”, “Dün 9 Mahalle ve 8 Köyde Muhtar Seçimi Yapıldı”, “Vali Üner, Ağırnas’ta İnceleme Yaptı”, “Kayseri Tıp Fakültesine 50 Öğrenci Alınacak”, “Orta Dereceli Okullar Gelecek Hafta Açılacak” , “Tıpta Yenilik Maknatıslı Sargı” haberleri de kendine yer bulabilmiştir.

19 Eylül 1967 Salı günü yayınlanan Ülker Gazetesinde, “Ölü Sayısı 40’a Yükseldi” manşeti ile okuyucularına ulaştırken, “Komadaki 6 kişinin durumu endişe verici, yaralılardan çoğu taburcu edildi”, Kayseri ile Sivas arasındaki husumetin kökü bir yıl öncesine dayanıyor” alt başlıkları dikkati çekiyor.

Gazete, olaylarda Vali Nazım Üner’in sorumluluğunun da büyük olduğunu şu sözlerle okuyucularına aktarmış; “Valinin korkunç olayların adeta “geliyorum diye” bağırdığı Pazar sabahı makam arabasına atlayıp Gesi Bucağına gitmesi ve Nize’de bir yemeğe oturması, Stada askeri birliklerin sevkini imkânsız kulmuş bu da iki şehri birbirine düşman eden korkunç bilançoğu hazırlamıştır. Stada vazifeli

60 kadar polis bir o kadar da jandarma ve inzibat anı başlayan taş yağmuru altında hiçbir iş görememiş talep edilen askeri birlikler ise valinin emri olmadığı için olay yerine sevkedilmemiştir.“

Gazete ayrıca, iki şehir arasında daha öncede hadiseliler maçlar oynandığı, bu maç öncesinde de olay çıkabileceğine yönelik belirtiler bulunduğu ancak 25-30 bin seyircinin toplandığı şehir stadında hiçbir olağanüstü tedbirin alınmadığının altını çizmiş. Gazeteye göre “Kayseri halkı suçu Sivaslılara yüklerken, Sivaslılar “Ermeniler bu kadar barbarlık yapmadı” demektedir.

Gazetede, ölen 40 kişiden 2’si çocuk olmak üzere 7’sinin Kayserili olduğu ifade edilmekte. Olaylardan haberdar olan Sivaslıların Kayseri’ye gitmek istedikleri, güvenlik önlemleri nedeniyle şehirden çıkamadıkları, Sivas’ta Kayserililere ait işyerleri ve otelleri yaktıkları, Kayseri otobüsünü ateşe verdikleri anlatılmaktadır.

Gazetede dikkat çeken bir başka haberde Sivasspor’a gol atan Küçük Oktay’ın gazeteye verdiği “Ayağım kırılrsa da Gölü Atlasaydım” şeklindeki demeci. Bir başka haberde ise Ankara’dan istenen toplum polisinin Sivas’a gittiği belirtilirken, maçta ölenlerin isim listesine yer verilmiş.

20 Eylül 1967 tarihli Ülker Gazetesi, Adli Tıp Heyetinin kararını açıkladığını belirtiyor ve “Ezilmek Suretiyle Öldüler” manşetiyle çıkıyordu. Maçta ölenlerin cesetlerinde bıçak, tabanca ve darp izine rastlanmadığı, ölümlerin sıkışma ve havasızlıktan meydana geldiği vurgulanıyordu. Eleştirilerin odağındaki Vali Nazım Üner ise, “Biz görevimizi yaptık” şeklinde açıklama yapıyordu.

21 Eylül günü çıkan Ülker Gazetesi ise nezarete alınanların serbest bırakıldığını, Kayseri Valisi Nazım Üner’in merkeze alınmasının kesinleştiğini duyuruyordu. Kayserisporlu futbolculara bir hafta izin verildiği, Bakanlar Kurulu kararıyla İkinci Türkiye Ligi’nin belirsiz bir süre için tehir edildiği üzerinde duruluyordu.

22 Eylül 1967 günü yayınlanan gazetede, Vali Üner ile Emniyet Müdürünün merkeze alındığı, Kayseri Valiliğine geçici olarak Malatya Valisinin getirildiği haberi görülüyor. Ankara’dan yeniden toplum polisi geldiği, Sivas’taki yağma ve tahrip olaylarından sonra Kayserili ailelerin nakledilmeleri sırasında kısmi gerginlik oluştuğu vurgulanıyor.

23 Eylül’de, Vali Nazım Üner’in mahkemeye verileceği, Genelkurmayın da tahkikat başlattığı, Sivas’taki Kayserili memurların başka yere tayin istediği ve kız öğrencilerin nakledildiği haberleri olayların toplumsal etkilerini ortaya koyuyor.

25 Eylül 1967 tarihli gazetede ise olayların yavaş yavaş gündemden düşmeye başladığını görüyoruz. Sayfa altında tek sütunluk haberler dikkat çekiyor. “Sivaslı bir genç ortalarda yok”, “Kayserili futbolcular bu gün izinden döndüler” gibi.

26 Eylül günlü Ülker Gazetesi’nde ise ana sayfada “Sivas’tan don gömlekle kaçanlara 10’ar bin lira yardım yapılacak” şeklinde tek sütunluk bir yazı dışında başka bir habere rastlamıyoruz.

27 Eylül’de iki şehir arasındaki husumetin sona ermesi için atılan adımlar konu edilmiş. “Ticaret Odası Başkanı İki Şehir Arasında Dostluk İstiyor” haberi dikkat çekiyor. Ayrıca, Kayserili işadamlarına ait Gemerek İlçesi’ndeki maden ocaklarının terk edilmek zorunda kaldığı haberi verilmiş.

28 Eylül 1967 tarihli gazete, olayların ardından kapalı olan Kayseri-Sivas Yolunun trafiğe açıldığını duyuruyor. Olağanüstü tedbirlerin kademe kademe kaldırılacağı yönünde

bilgi veriliyor. Kayseri’de her şeyin artık normale döndüğü, Sivaslı öğrencilerin hiçbir yere nakledilmeyeceği ve Şehir Stadı’nın mahalli liglere açılacağı ifade ediliyor.

30 Eylül 1967 tarihli gazetede ise, “Milli Eğitim Müdürlüğü’nün Okullara Tamam Gönderdiği”, Öğrencilere Spor Ahlakı Öğretileceği, “Sivas Valisi’nin Halka Sükunet Tavsiye Ettiği” öne çıkan başlıklar.

5 Ekim 1967 tarihinde çıkan Ülker Gazetesi ise, Şarkışla’dan korkup kaçan 3 Kayserilinin 100 kilometre yolu yaya yürüyerek geldiğini, Kayseri’den Sivas’a halen hiç kimsenin gidemediğini, Sivas’tan gelen 28 aileye 500 bin lira yardım yapıldığını, Kayseri ve Sivas’ın İstanbul’daki maçlarının tehir edildiğini ön plana çıkarmış.

5 Ekim- 13 Ekim tarihleri arasında gazetede olaylarla ilgili herhangi bir haber göremiyoruz. 13 Ekim tarihinde ise Vali Rıza Aydos’un Kayseri’den ayrıldığı, stadın ölüm kapısında tadilat yapıldığı, telörgü barikatının takviye edileceği, stad dışındaki taşların kaldırılacağı haberlerine yer verilmiş.

16 Ekim tarihinde, “Şehir Stadı muhtemelen 15 gün sonra açılacak” ve “mahalli maçlar yine seyircisiz oynandı” haberleri görülmektedir.

17 Ekim 1967 tarihinde yayınlanan gazetede manşette Sivaslılar ile ilgili haber yer almakta ancak bu sefer Ankara’da bir maçta çıkan olaylar haber konusu yapılmış. Bu gelişmelerle ilgili atılan başlıklar ise şöyle: “Sivaslılar Ankara’da Hadise Çıkardı” ve “Sivas Senatör ve Milletvekilleri Maçın Hakemini Kovaladılar.” Gazete ayrıca boş tribünleri silahlı askerlerle takviye edilmiş polisler beklediği haberi ile 17 Eylül olaylarından 1 ay sonra Şehir Stadyumu’nun bulunduğu durumu ortaya koyuyordu.

8 Kasım 1967 tarihli Ülker Gazetesi, olayların üzerinden 50 gün geçmesine rağmen bir tek Kayserilinin dahi Sivas’a gitme cesaretini bulamadığı şeklinde haber yapmış. Bu haber de göstermektedir ki olayların üzerinden 50 gün geçmesine rağmen halen iki şehir arasındaki gerginlik devam etmektedir. Kayseri-Sivas arasında otobüs seferleri yapan bir seyahat acentesi yolcularını Şarkışla ilçesinde Sivas plakalı otobüslere aktarma yaparak Sivas’a gönderebildiği, öte yandan Sivas’ta meydana gelen tahrip ve yağma olaylarına karışan 140 sanığın yargılanmasına da başladığı ifade ediliyor.

14 Aralık 1967’deki bir haber ise iki kent arasındaki sıkıntının algılara etkisini ortaya koyuyor. Sivas Kamyonu ile Kayseri Otobüsü’nün çarpışması olayında bile kasıt aranabiliyor. Aynı gün İtalyan televizyoncuların Sivas’a geldiği haberi, olayların dünya basınında da yankı bulduğunu gösteren işaretlerden.

6. Tartışma ve Sonuç

Son yüzyılda, basit güvenlik önlemleri ile sorun yaratmayacak ve herhangi bir kaybin yaşanmayacağı durumlarda; yetkililerin sorumsuzluğu (sporda şiddeti önleyecek yasal düzenlemelerin yapıl(a)maması, tansiyonu yükseltici demeçler verilmesi, tribünlere kapasitesinden fazla seyirci alınması vb.), stadlardaki fiziki sorunlar (stad kapısının dışa değil içeriye doğru açılması, yeterli sayıda ve yoğun çıkışa uygun kapıların olmaması, olağanüstü durumların düşünülmemesi vb.) taraftarların bilinçsizliği/taşkınlığı, güvenlik tedbirlerindeki yetersizlikler (stadda güvenliği sağlayacak ekiplerin iyi organize edilememesi) medyanın şiddeti körükleyici yayınları vb. nedeniyle yüzlerce kişinin öldüğü, binlercesinin de

yaralandığı facialar yaşanmıştır. Eğer önlem alınmazsa eldeki veriler, bu şiddet olaylarının devam edeceği yönündedir.

Türk Futbol Tarihi'nin en kanlı müsabakası olarak kayda geçen 40 kişinin öldüğü onlarca kişinin yaralandığı 17 Eylül 1967'deki Kayserispor-Sivasspor karşılaşmasının üzerinden 46 yıl geçmesine rağmen, olayın çıkış nedenleri konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bazı görüşler maçın hakeminin hatalı kararlarını ön plana çıkarırken, bazıları yetersiz güvenlik önlemlerine vurgu yapmaktadır. Kimine göre ise iki şehir arasındaki rekabet ve gelir farkı olayların ardındaki asıl sebeptir. Kapıların içeriye açılması, Kayserispor'un gol atması, daha önce oynanan Kayseri Havagücü - Sivas Sümerspor karşılaşmasında yaşanan olaylar tali sebeplerdir. İki şehir taraftarı da spor kültürüne haiz değildi. Bir stadyum içinde biraraya gelip, taşkınlık yapmadan, takımlarının maçını izleme alışkanlığına sahip değillerdi. Futbol sahalarındaki rekabeti ve bu rekabetin getirdiği mücadeleyi varlıklarının en önemli sebebi sayabiliyorlardı. Takımlarının yenilmesi ile kendilerinin kaybetmelerini özdeşleştirip, hayatlarının merkezine oturtuyorlardı.

İki kent takımının mücadelesi sırasında Kayseri Şehir Stadi'nda meydana gelen olayların ardından, Sivas "Haber" ve Kayseri "Ülker" gazetelerinde yer alan haberler bu durumu tüm açıklığıyla ortaya koyuyordu.

Sivas Haber gazetesi 19 Eylül 1967 Salı günü, "Kaatil Şehir: Kayseri" sürmanşeti ile, 38 Sivaslı'nın Kayseri'de ölümü karşısında, tümleyici bir anlayışla Kayseri kentini sorumlu tutuyor ve adeta haykıran bir üslupla tüm şehri katil ilan ediyordu.

Gazete dikkati çeken bir diğer husus ise duyular ve abartılı anlatımların etkisinin ön planda olmasıdır. "Telle boğulan üniversiteli bir genç, direğe bağlı bulunmuş, diğer bir Sivaslı gençte kravatu sıkılmış bir şekilde halk tarafından yollarda sürüklenmeye ve babasının üzerine kapanıp ağlayan çocuğun başını taşla ezerek onu da babasının cesedi üzerinde hunharca öldürmüşlerdir."

Gazete, Kayserilileri yabancı düşmandan farksız gördüğünü şu sözlerle ifade ediyor. "Türkiye topraklarında yaşayan insanlar birbirinin kardeşidir, düşmanı değil. Ama Kayserililer bu yabancı düşmandan farksızdı. Bizleri vururken, onların Türklüğünden şüphe ediyoruz. Hiçbir Kayserili çıkmada ben Türküm diyemez, dese dahi yaptıkları hareket bizim kaybettiklerimizi geri getiremez. Bundan böyle Kayserilileri Türk toprakları içinde yaşayan casus olarak tanıyacağız." Yukarıda ifadesini bulan cümleler, olayın kızgınlığıyla Sivaslıların bilinçaltında Kayseriye bakış açılarını da göstermektedir.

Kayseri Ülker Gazetesi ise, 18 Eylül 1967 Pazartesi günü, "40 Ölü, 60 Yaralı Var" 8 sütunluk manşetiyle çıkmış. Manşetin üstünde "Kayserispor-Sivas Maçında Kanlı Olaylar Cereyan Etti" ifadesi kullanılmış. Altında ise "Paniğe Kapılan Sivaslı seyirciler açık tribün kapısında birbirlerine girdi" başlığı dikkat çekiyor.

Kayseri Ülker Gazetesi olayların çıkış sebebini Sivaslı seyircilerin taşkınlığına bağlıyor ve Kayserili seyircilerin olaylardaki etkisinin oldukça az olduğunu altını çiziyor. Gazete özetle, Sivaslı seyircilerin taşları kese kâğıtları içerisinde stada soktuğunu, Kayserili seyircilerin üzerine fırlattığını, Sivaslılardan gelen taşları toplayan Kayserililerin de karşılık verdiğini, bunun üzerine Sivaslı seyircilerin stadi terk etmeye çalıştıkları, çıkan panik nedeniyle kapılara

hücum ettikleri ve birbirlerini ezerek can verdiklerini söylemektedir.

Sonuç olarak, Kayseri Şehir Stadi'nda onlarca kişinin öldüğü ve yaralandığı, Sivas'ta yaşayan tüm Kayserililerin dükkan ev ve işyerlerinin tahrip edildiği, Kayseri plakalı araçların şehre giremediği, karayolunun aylarca kapalı kaldığı, iki şehir arasında husumetin yıllarca devam ettiği bir toplumsal olay yaşandı. Olayın geri planında bulunan toplumsal olaylar üzerine çok şey söylenebilir. Ancak önleyici güvenlik tedbirleri ile yani stad kapılarının dışarı açılması, yeterli sayıda güvenlik görevlisi bulundurulması gibi basit önlemlerle dahi 1967 yılında yaşanan ve 40 kişinin öldüğü (çoğunluğu ezilerek ve boğularak) faciyanın önüne geçilebilirdi.

Sadece spordaki şiddeti önlemeye yönelik kanun çıkarmakla veya kulüp başkanlarının spordaki şiddeti kınayan açıklamalarıyla veya basın kuruluşları tarafından deklare edilen etik kodlarla sporda şiddetin önüne geçilemediği açık şekilde görülmektedir. Spor alanlarında şiddetin önlenmesinde asıl görev kanun yapıcılar, üst basın kuruluşları ve kulüp yöneticilerine düşmektedir (İlhan ve Çimen, 2011: 224-234). Kanunların çıkarılmasının yanı sıra kararlılıkla uygulanması, şiddete müsamaha gösterilmemesi, kanun koyucuların, federasyonun, yöneticilerin, sporcuların, taraftarların ve medyanın konuya samimiyetle yaklaşması önemli görülmektedir.

Kaynaklar

- Ayan, Sezer (2006), Şiddet Ve Fanatizm C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, S. 191-209.
- Baynal, Ayhan (2007), Kayseri Futbol Tarihine Bir Bakış, "Piknikte Dömvole" İçinde, Derleyenler, Karacasu B, Yelkenci Ş, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Dever, Ayhan (2010), Spor Sosyolojisi-Tarihsel Ve Güncel Boyutlarıyla Spor Ve Toplum, İstanbul.
- Erkal, M., Güven Ö., Ayan D. (1998) "Sosyolojik Açıdan Spor, Der Yayınları İstanbul.
- Fişek, Kurthan (1985), 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Galeano, Eduardo (2011), Gölgede Ve Güneşte Futbol, Can Yayınları, İstanbul.
- İlhan E., Çimen Z. (2011), "Spor Alanlarında Şiddet Ve Spor Medyasının Etkileri: Spor Yazarlarının Algıları", Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt 5, Sayı 3, S.224-234.
- Karadağ, İmran (2010) Dil Ve Şiddet, İkarus Yayınları, İstanbul.
- Keane, John (2012), Şiddet Ve Demokrasi, İmge Yayınevi, Ankara.
- Gazeteler
- Sivas "Haber" Gazetesi 18 Eylül - 31 Aralık 1967 Tarihleri Sayıları
- Kayseri "Ülker" Gazetesi 18 Eylül - 31 Aralık 1967 Tarihleri Sayıları
- Hürriyet Gazetesi, 18 Eylül 1967 Tarihli Sayısı
- Vatan Gazetesi 19 Eylül 1967 Tarihli Sayısı
- Milliyet Gazetesi 18 Eylül 1967 Tarihli Sayısı
- Elektronik Kaynaklar
- Dilek, Hakan, Makus Tarihi Futbolun -Http://Arsiv.Ntv Msnbc.Com/News (09.07.2013)
- Güllü, Ahmet, Futbol Ve Toplum-Http://Www.Bizim Elbistan.com/yazar.asp (25.07.2012)

Koçöz, Remzi, Bir Şehrin Futbol Düşleri-
Http://Www.Cagin Polisi.Com.Tr/42/24-25.Htm
(09.08.2013)
Http://Www.Haber71.Net/İste-Tarihi-Gazete-Haberleri/
(09.08 2013)
Http://Arsiv.Ntvmsnbc.Com/News/16956.Asp (09.08
2013)
Http://Vliegendederlander.Blogspot.Com/2009/01/Kay
seri-Sivas-Faciiasi.html (6.6.2012)